

Johny Farský hovoří s Ivanou Jandovou

Johny Farský, sestra Eva a maminka, 1933

Na lyžích s rodinou (Johny v bílém svetru), Černá bouda 1934

Johny Farský (první zleva) a přátelé, střední škola, Praha 1935

Nejkrásnější na životě je svoboda a pocit volnosti

Vy jste to ale přežil. V první moment jste asi byl šťastný. Ale co pak? Dá se na to vůbec zapomenout, dá se jít dál? Dá se nějak vypořádat s tím ponižením, s těmi strachy, s těmi traumaty, která vás pak mohou pronásledovat po celý život?

Jo. Když jsem vyšel z koncentráku, tak v tu chvíli pro mě přestal existovat. Já jsem jen věděl, že už to není. Že jsme volní. Já jsem se přes to musel přenést. Dokonce jsem měl v podniku v Brazílii i Němce, z Mercedesu jsem je přeplatil a zaměstnával jsem je. Já jsem to strávil. To nebyli všichni Němci, neházím je do jednoho pytle. Ty, co nám takhle ublížili, ty nenávídím. Ale ti ostatní, ti ostatní museli. To je stejný jako za komunistů. Tady bylo hodně lidí komunistů. Než jsme odjeli, řekl mi náš sluha: „Řekněte lidem venku, že jsme tady všichni jako ředkvičky. Červený venku a bílý uvnitř.“

19. 4. 1945 jsme v noci uslyšeli zvláštní rámus z kanónů a uviděli podivná světla. Bylo nám nařizováno, abychom si zabalili věci a opustili tábor. Vydali jsme se na pochod, který později dostal název „pochod smrti“. Dali nám

na výběr: buď půjdete pěšky s námi, nebo se necháte přepravit do koncentračního tábora Oranienburg. Jen málo z nás se rozhodlo pro přepravu kamionem, mezi těmito byl i můj švagr, Mila Schneider. Měl nekrózu v noze, už nedokázal chodit. Nepřežil.

Pamatuji si, jak jsme jen šlapali a šlapali, bezcílně, mnozí z nás už to nezvládli a během pochodu zemřeli. Tři, kteří se pokusili utéct, byli během útěku zastřeleni, další byl zachycen při útěku, vrácen a následně uškrten drátem. To byla velice pomalá a bolestivá smrt. A my jsme se na to museli dívat. Šli jsme do té doby, než se stal zázrak. My, co jsme to přežili až dosud, jsme byli naloženi do nějakého vagonu pro dobytek, mrtví byli ještě před tím zakopáni společně s polomrtvými. Jeli jsme v dešti, váleli jsme se ve vlastních výkalech. Pak najednou vagon zastavil a jednotky SS zmizely. Byli jsme v Bohušovicích, v těsné blízkosti Terezína. Byli jsme volní. Válka skončila před pár dny, ale my jsme to nevěděli. Z té tisícovky mužů, co vyrazili z Osvětimi, nás nezbylo ani dvě stě.

Dodnes mám v srdci směsici pocitů obdivu k německé kultuře a literatuře, a zároveň neskonalý odpor k militarismu a brutalitě.

Moje maminka, která přežila v Terezíně, se vždy běžela podívat na každý vagon, který přijel. V prvním momentě mě ani nepoznala, tak vyhublý jsem byl. Moje sestra přežila také. Můj otec byl zabit v plynu v Osvětimi v roce 1944. Ze strany otce rodiny nepřežil nikdo, stejně tak rodina od mého švagra a mé budoucí ženy Edith. Edith ztratila všechny: maminku, tatínka, bratra, svého prvního muže, a tím pádem i tchyni a tchána. Mívala pak ještě dlouho poté po nocích noční můry. Já jsem se snažil zapomenout. Ale co mám v srdci dodnes, je určitá směsice pocitů obdivu k německé kultuře, k literatuře, a zároveň neskonalý odpor k militarismu a brutalitě.

Po tom všem, čím jste prošel. Co pro vás má jako pro člověka největší hodnotu?

Volnost. Kdybych si měl pak ještě vzpomenout, kdy jsem byl moc šťastnej? Tak to bylo v Jižní Koreji. Jednou tam hráli starý válečný americký píseň a já jsem se cítil, jako bych se vrátil do Prahy, když jsme ty písně zpívali a tančili na ně.

Euforie z konce války vzala brzy za své...

Přes tu veškerou radost z konce války a z toho, že jsme přežili, jsme cítili, že nad Československem se stahují mračna vlivem nastupujícího komunistického režimu. Nechtěli jsme zůstat v područí dalšího totalitního režimu. Rozhodli jsme se, že emigrujeme. Přes jednoho mého známého jsem získal vízum do Švédska a následně do Španělska. V Barceloně jsem se ocitl v lednu 1949. Když jsem žádal o prodloužení svého víza, dostalo se mi otázky, jaké jsou moje záměry ve Španělsku, když přicházím z komunistické země. Když jsem odpověděl, že jsem nesouhlasil s tamním režimem, dostal jsem bez prodloužení vízum a jako zádavce také vízum pro Edith. Nedlouho po jejím přiletu jsme se stali manželi.

Moje matka a sestra, která se znovu provdala, se také pokoušely o vízum do Španělska, ale neúspěšně. Dostaly vízum do Brazílie a já a Edith jsme se tehdy rozhodli, že budeme rodinu následovat.

Do Brazílie jsme jeli na lodi. Pamatuji si, že celou cestu mi bylo špatně. Měli jsme jedinou zastávku, v Dakaru. Zastavili jsme na několik hodin a my si chtěli koupit jídlo. Náměstí bylo extrémně špinavé, všude poletovali kondoři, Edith byla úplně zoufalá a chtěla se vrátit do Evropy. Když jsme ale dorazili do přístavu Santos, Edith uviděla první vysoké budovy, malebné náměstí a lidi v krásném oblečení. Tak se uklidnila. A tady začalo naše brazilské dobrodružství. Psal se rok 1951.

Ten začátek v Brazílii, to byla jedna báseň. Edith hned dostala místo jako návrhářka v jednom butiku. Já jsem začal studovat ekonomickou situaci země a rozhodl jsem se získat místo v nějakém importu, přepravoval jsem výrobky chemického průmyslu, a to i přes to, že jsem ještě vůbec neuměl jazyk. Kuráž mi ale nechyběla. Začínal jsem tím, že jsem si pronajal ve firmě pana Kirchnera, německého podnikatele, stůl a telefon. E-mail tehdy pochopitelně vůbec neexistoval, vše se řešilo přes telegramy. Ceny na burze byly nestálé, import byl zkrátka náročný, nechtěl jsem pracovat v něčem, co je tak závislé na vnějších faktorech.

Jistého dne jsem prohodil slovo s panem Kirchnerem, starším, ale geniálním Němcem v oblasti techniky. Celý život vyráběl „brocas“. Ale tady v Brazílii nevěděl, jak prorazit, neuměl ani slovo portugalsky. Slovo dalo slovo a vznikla dohoda. Já budu vést administrativu firmy, on bude financovat obchod. Až pak jsem si zjistil, co že to vlastně to slovo „brocas“ znamená. Vrtáky. Začali jsme vyrábět vrtáky a vznikla firma F.P.B., Fábrica Paulista de Brocas. Ale začátek lehký nebyl. To ne.

Jste v Brazílii už 71 let. Považujete Brazílii za svůj domov? Máte Brazílii rád?

Ne, doma jsem v Praze. Já jsem tady měl dobrého přítele, Honzu Klingera, ten byl

opravdu srdcem i tělem Brazilec. Já ne. Ona se totiž ta Brazílie za těch 71 let hodně změnila. To je už jiná Brazílie než ta, do který jsem přijel. Byla to nehotová země, nekradlo se tady, nikdo tady neměl strach, my jsme ve dvě ráno šli tancovat na karneval a nikdo se nebál. Tenkrát jsem Brazílii velmi miloval. Dneska je tady hodně korupce, hodně se tu krade.

Víte, že o Čěších se říká, že hodně kradou? To vzniklo právě za komunismu, kdy vzešlo ve známost takové to „kdo nekrađe, okrádá rodinu“...

Tak to jsem nikdy neslyšel. Ale musím teda říct Aile (hospodyně), ať si na vás dá pozor, až půjdete pryč. (smích)

Dlouho se nám dařilo, ale pak přišel pád. Pan Kirchner se rozhodl koupit jednu fazendu, ale jelikož nerozuměl zemědělství a řízení fazendy, začal prodávat. Jaké bylo moje překvapení, když jsem jednoho dne přišel do banky, abych vyzvedl platy pro zaměstnance, a na bankovním účtu firmy byla nula. Hodně jsme se tehdy s panem Kirchnerem pohádali a výsledkem bylo, že pan Kirchner prodal svůj podíl firmy jistým osobám.

Nebyli jsme jedinou firmou s vrtáky na saopaulském trhu, byla tu také francouzská dceřiná firma Twill, o dost větší než ta naše. Museli jsme přijít s nějakou modernizací, naše technologie už nestačily současnému trhu, uvnitř firmy vznikaly konflikty, situace byla těžká. Museli jsme hledat nové investory. Hledali jsme ve Spojených státech, v Anglii, ve Francii, v Itálii. Konečného společníka jsme pak ale našli ve Švédsku. Nebyl jím nikdo menší než prestižní firma SKF. Po letech vzájemné spolupráce jsme se rozhodli naše výrobky vyvážet. Nebylo to snadné, Brazílie byla mezi léty 1974–76 považována za rozvojovou zemi, slychali jsme komentáře, ať raději vyvážíme kafe, a vrtáky ať necháme vyspělým zemím. Nám se to ale podařilo, vyváželi jsme vrtáky dokonce až do Japonska. Tam jsem musel vždy jezdit osobně. S Japonci se jinak obchodovat nedá, jsou dost nedůvěřiví, potřebují čas a osobní kontakt.

Můj pracovní život skončil v 65 letech, kdy jsem odešel do důchodu.

Když teď odbočíme od pracovního života a zabrousíme do toho osobního, k vaší rodině. Dodržovali jste doma nějaké české tradice?

Když byli kluci malí, tak Edith jim dělala stromeček. Stromeček jsme zdobili rádi. A dokonce moje vnučka ještě strojí stromeček mému pravnučkovi. Manželka dělala svíčkovou, guláš, dršťkovou polívku, mnoho z toho umí také hospodyně Aila. Buchtičky se šodó si pamatuju taky. Buřty se tu třeba

dají koupit, ale nejsou moc dobré, jsou takový tvrdý. Koprovku Aila umí. A bramboračku s houbama.

Máme s Edith dva syny: Jorgeho a Pedra. Jorge vystudoval inženýrství a jeden čas pracoval jako manažer prodeje a exportu pro naši firmu. Mám také dvě vnučky, Thais a Vivian, od první manželky Jorgeho, od Myrian. Z druhého manželství Jorgeho mám vnuka Andrého. Můj druhý syn, Pedro, je kardiolog. Díky němu jsem dědečkem pro Luisu a Arthura. Arthur rád lyžuje a hraje tenis, jako já.

Edith mi zemřela v roce 1991 po dlouhém trápení s rakovinou. Pořád mi moc chybí.

Dlouho jsem byl sám, pak jsem se shodou náhod znovu potkal se svou dávnou přítelkyní Marion Lamac, která toho času ovdověla. Deset let mi byla věrnou přítelkyní a přinesla mi do života spoustu pěkných chvil, dokud mi také neodešla. Byla těžce nemocná.

Když jsem dovršil 90 let, stala se mi kuriózní věc. Moje velká láska z doby ghetta, Hana Baerman, ovdověla. Poslal jsem jí smuteční kondolenci. Hana přijala moje pozvání do Brazílie. Naši dřívější lásku se však

pro velkou vzdálenost už nepodařilo obnovit, zůstali jsme ale přáteli a píšeme si až do dnešních dnů.

Já jsem si vždycky říkal, že je nutný, aby se o holocaustu mluvilo. Že je dobře, že se na to lidi ptají. A že je dobře, že můžu říct, co se tam doopravdy stalo...

Vždycky jsem se snažil udržovat kontakt s dávnými přáteli, rozsetými po celém světě. Komunikuji s nimi po e-mailu nebo Skypu, ačkoliv mnozí z nich již bohužel nejsou naživu. Každý den se snažím dodržovat svou rutinu, kterou jsem si naordinoval, abych udržoval v pořádku tělo i mysl, každý den

udržovat kontakt s dávnými přáteli, rozsetými po celém světě. Komunikuji s nimi po e-mailu nebo Skypu, ačkoliv mnozí z nich již bohužel nejsou naživu. Každý den se snažím dodržovat svou rutinu, kterou jsem si naordinoval, abych udržoval v pořádku tělo i mysl, každý den

Na holocaust se vás ptá hodně lidí. Nezlíbí vás to už někdy?

Ale vůbec ne. Já jsem si vždycky říkal, že je nutný, aby se o tom mluvilo. Že je dobře, že se na to lidi ptají. A že je dobře, že můžu říct, co se tam opravdu stalo...

Je vám 102 let. Od starších lidí vždy přicházejí rady mladším, ale výrazně mladším. Co byste ale třeba poradil člověku, kterému je dejme tomu 80 let?

Ať kouká, aby byl zdravý! (smích) Ailo, děvčata už jsou na odchodu. Prohlédni jim kapsy! (smích)

Poznámka

O této osobnosti našeho krajského života v Brazílii najdete informace také v článku bývalé učitelky v Sao Paulu Heleny Hrdličkové: HRDLIČKOVÁ, H.: Významné osobnosti v zahraničí. *Krajiny češtiny* 11, 2019, s. 24–27.